

UDK ???4.08(497.562)
556.32(497.562)
911.2:502](497.562)

Izvorni znanstveni rad
Original scientific paper

DOI <https://doi.org/10.21861/AGC.2021.47-48.04>

DESTINACIJA VISOKOG INTENZITETA TURIZMA U UVJETIMA PANDEMIJE BOLESTI COVID-19 NA PRIMJERU OPĆINE VR SAR

DESTINATION OF HIGH TOURISM INTENSITY IN THE CONDITIONS OF THE COVID-19 DISEASE PANDEMIC ON THE EXAMPLE OF THE MUNICIPALITY OF VR SAR

NIKOLA VOJNOVIĆ

Izvod

Cilj ovog istraživanja bio je utvrditi stanje i razvojne perspektive turizma u uvjetima pandemije bolesti COVID-19 na primjeru Općine Vrsar. Ova općina dio je turističke mikroregije Porečko-vrsarsko primorje na zapadnom priobalju Istarske županije i tipična je destinacija visokog intenziteta turizma s izrazitom koncentracijom dolazaka i noćenja turista u ljetnoj sezoni. Istraživački postupak obuhvatio je analizu statističkih pokazatelja Turističke zajednice Općine Vrsar; složenu metodu terenskog istraživanja i sudioničkog promatranja te metodu intervjua s predstavnicom Turističke zajednice. U radu su razmotrene promjene u turizmu općine koje su nastale kao posljedica pandemije te trendovi budućeg razvoja. Broj dolazaka turista u pandemijskoj 2020. godini opao je odnosu na 2019. za 60 %, a broj noćenja za 56 %. Istovremeno, dolasci nekomercijalnih turista opali su za 15 %, a noćenja za 20 %. Struktura gostiju prema zemlji porijekla u uvjetima pandemije ostala je nepromijenjena. Prestankom pandemije očekuje se obnova turizma na prijašnjim razinama dolazaka i noćenja turista.

Ključne riječi: intenzitet turizma, sezonalnost, pandemija COVID-19, Općina Vrsar, Istarska županija

Abstract

The aim of this research was to determine the state and development perspectives of tourism in the conditions of the COVID-19 pandemic on the example of the municipality of Vrsar. This municipality is part of the tourist micro-region Poreč-Vrsar Littoral on the western coast of Istria and is a typical destination of high tourism intensity with a strong concentration of tourist arrivals and overnight stays in the summer season. The research procedure included the analysis of statistical indicators of the Tourist Board of the municipality of Vrsar, a complex method of field research and participant observation, and the method of interview with a representative of the Tourist Board. The paper discusses the changes in the tourism of the municipality that have occurred as a result of the pandemic and trends in future development. The number of tourist arrivals in the pandemic 2020 decreased compared to 2019 by 60%, and the number of overnight stays by 56%. At the same time, the arrivals of non-commercial tourists decreased by 15%, and overnight stays by 20%. The structure of guests by country of origin in the conditions of the pandemic remained unchanged. With the end of the pandemic, tourism is expected to resume at the previous levels of tourist arrivals and overnight stays.

Key words: Tourism intensity, seasonality, COVID-19 pandemic, Municipality of Vrsar, Istria County

UVOD

Turizam u Hrvatskoj u posljednjih dvadeset godina bilježi izrazit rast smještajnih kapaciteta u komercijalnom i nekomercijalnom sektoru te broja dolazaka i noćenja turista. Unatoč brojnim prostorno-planskim dokumentima, turističkim strategijama i razvojnim programima na nacionalnoj, regionalnim i lokalnim razinama koji predlažu ravnopravniji prostorni raspored, turizam, uz izuzetak Zagreba i Plitvičkih jezera, ostaje izrazito koncentriran u uskom obalnom pojasu gradova i općina Primorske Hrvatske (Curić i dr., 2012). To je najvećim dijelom posljedica razvoja, iz prethodnih razdoblja naslijeđenoga modela ljetnog odmorišnog turizma (*Sun and sea model*) koji je određen ponajprije povoljnim geografskim položajem u blizini emitivnih zemalja Srednje i Zapadne Europe te turistički atraktivnim prirodno-geografskim obilježjima receptivnih primorskih regija Hrvatske (Ivandić i dr., 2006; Vizek, 2008; Čavlek i dr., 2010). Osim izrazite prostorne koncentracije, hrvatski turizam je sezonski orijentiran s naglaskom na ljetno doba godine. Kao i kod prostorne koncentracije, na sezonalnost neposredno utječu povoljni prirodno-geografski elementi poput klime (insolacija, temperatura zraka i slično) i obilježja mora (temperatura vode u ljetnim mjesecima), ali i socioekonomska i sociokulturna obilježja emitivnih europskih regija kao što su raspored državnih i vjerskih blagdana, godišnjih odmora zaposlenih te učeničkih i studentskih praznika (Kozić, 2013; Kozić i dr., 2013).

Istarska županija se među hrvatskim županijama ističe kao turistička regija s relativno najvećim udjelima u broju postelja, dolazaka i noćenja turista. Problematika izrazite prostorne koncentracije u priobalju županije i ljetne sezonalnosti bitno određuje razvojne pravce i intenzitet turizma, unatoč proklamiranim ciljevima smanjenja ili ublažavanja ovih trendova u strateškom dokumentu *Master plan turizma Istarske županije 2015 – 2025*. (Turistička zajednica Istarske županije, 2014). Posebno se intenzitetom turizma i srodnih djelatnosti izdvaja zapadno istarsko priobalje u kojem vrlo izraženi procesi turistifikacije započinju u drugoj polovici prošlog stoljeća (Blažević, 1980, 1984; Perkovac, 1993; Štoković i Kolić, 1994) i nastavljaju se, uz kraće stagnacije ili padove turističkog prometa izazvane vanjskim čimbenicima, do danas (Vojnović, 2012).

Najjači intenzitet turizma na zapadnom istarskom priobalju bilježe gradovi i općine s više od milijun noćenja turista godišnje: Funtana, Novigrad, Poreč, Rovinj, Tar-Vabriga, Umag i Vrsar. Od navedenih, općine Funtana, Tar-Vabriga i Vrsar, uz Medulin na jugu Istre, imaju u

odnosu na broj stanovnika i površinu najveće vrijednosti pokazatelja intenziteta turizma među vodećim hrvatskim općinama i gradovima (Vojnović, 2018). Okolnosti globalnog širenja bolesti COVID-19 i mjere zatvaranja (*lock-down*) koje su se na preporuku Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo (HZJZ, 2021) provodile u Republici Hrvatskoj, neposredno su i drastično utjecale na trendove u turizmu ovih jedinica lokalne samouprave. Prije svega, to se odnosi na revalorizaciju turističke atrakcijske osnove, ponudu smještajnih kapaciteta i srodnih usluga te organizaciju i intenzitet turizma u uvjetima provedbe protuepidemijskih mjera i preporuka.

Stoga se kao primarni cilj ovog istraživanja postavlja analiza stanja turizma u uvjetima pandemije COVID-19 bolesti na primjeru odabrane općine s visokim vrijednostima intenziteta turizma, a kao sekundarni cilj je predikcija razvojnih perspektiva te potencijalnih trendova turizma nakon ublažavanja ili prestanka epidemije. Prostorni okvir i studija slučaja za ovaj rad je odlukom istraživača odabrana Općina Vrsar iz dva razloga. Prvo, općina je smještena u turistički najrazvijenijoj hrvatskoj županiji kao tipičan primjer destinacije masovnog odmorišnog turizma s vrlo izraženom ljetnom sezonalnosti i posljedično visokim intenzitetom turizma. Kao drugi razlog odabira ove općine je vremenska ograničenost, nepredvidivost i otežanost provedbe uobičajenih znanstveno-istraživačkih metoda terenskog istraživanja, intervjuiranja i sudioničkog promatranja u uvjetima ograničenja kretanja i kontakata.

PREGLED DOSADAŠNJIH ISTRAŽIVANJA

Heterogeni fenomen turizma u geografskom prostoru izrazito je fragilan socijalni, ekonomski i kulturni sustav, posebno u vremenima kriza kao što su ratovi, prevrati, teroristički napadi, prirodne katastrofe i nekontrolirano širenje zaraznih bolesti. U Hrvatskoj su istraživači i znanstvenici s obzirom na sociopolitički i povijesni kontekst objavili brojne radove o utjecajima ratnih zbivanja na razvoj turizma (Pepeonik, 1996; Curić, 1996; Mikačić, 1998; Čorak i dr., 2012). Pandemija COVID-19 početkom 2020. šokirala je globalnu zajednicu i iznenadila stručnu i znanstvenu javnost, ali su vrlo brzo stigli odgovori na polju turističkih i srodnih studija. Primjerice, časopis *Tourism geographies* u svesku 22 (broj 3) ponudio je u 30 članaka i komentara s različitih znanstvenih aspekata vizije putovanja i turizma nakon globalne transformacije COVID-19 bolesti u 2020. godini (Lew i dr., 2020). Drugi primjer sa sličnim značajem je urednička knjiga Sveučilišta u Bergamu *Tourism facing*

a pandemic: from crisis to recovery (Burini, 2020). Članci u ovoj knjizi višestruko su usmjerili pogled na složenost globalnog fenomena COVID-19 bolesti i na moguće oblike oporavka turizma. Zajednički zaključci u obje publikacije su da će se turizam razlikovati u post-COVID-19 razdoblju.

Mnogi su se istraživači pojedinačno bavili utjecajem pandemije koronavirusa na putovanja i turizam. Hussain i drugi (2021) utvrdili su, uoči trećeg vala pandemije, da je započelo novo turističko doba, opreznije, konzervativnije i ograničenije. Slijedom toga, započelo je ponovno oblikovanje turističkih proizvoda, iskustava i značajnijih ulaganja. Hartman (2021) predlaže područja prilagodljivog turizma povezana sa složenim prilagodljivim sustavima (CAS) kao sredstvo za preživljavanje u kontekstu promjenjivih okolnosti kao što su prekomjerni turizam, COVID-19 bolest, klimatske promjene, ekonomske krize i drugi čimbenici. Primjenom dvije različite metodologije Fotiadis i drugi (2021) ukazuju da se pad dolazaka turista može kretati između 30,8% i 76,3% s trajanjem najmanje do lipnja 2021. Gössling i drugi (2021) su uspoređivali učinke COVID-19 bolesti s prijašnjim epidemijama i pandemijama te drugim vrstama globalnih kriza u razdoblju između 2000. i 2015. Otkrili su da je međunarodni turizam u prošlosti bio izložen širokom spektru kriza poput terorističkih napada, izbijanja teškog akutnog respiratornog sindroma (SARS) (2003.), globalne ekonomske krize 2008./2009. i izbijanja bliskistočnog respiratornog sindroma (MERS). Nijedna od njih nije dovela do dugoročnog pada globalnog razvoja turizma. Zaključuju da je turizam kao sustav, barem u promatranom razdoblju, bio otporan na vanjske šokove, dok je utjecaj koronavirusa bez presedana. Zheng i drugi (2021) proveli su istraživanje u Kini 2020. godine s ciljem utvrđivanja što pokreće pandemiju straha od putovanja i kako ljudi nameću samozaštitu, suočavanje s pandemijom i otpornost povezanu s putovanjima. Rezultati su pokazali da ozbiljnost i osjetljivost prijetnje mogu uzrokovati strah od putovanja, što dovodi do zaštitničke motivacije i ponašanja na putovanjima nakon izbijanja pandemije. Rezultati su također otkrili da strah od putovanja može pokrenuti različite strategije suočavanja, što povećava psihološku otpornost ljudi i usvajanje opreznog ponašanja turista.

Radovi koji uključuju turističke destinacije slične Vrsaru vrlo su značajni. Čorak i drugi (2020) uspoređuju stavove znanstvenika u turizmu i djelatnika u turizmu s mogućnostima za oporavak u razdoblju razvoja turizma nakon COVID-19. Prema rezultatima, budućnost turizma u Hrvatskoj koristila bi se iskustva i znanja obje skupine zajedno – praktičara i znanstvenika. Ranu fazu krize COVID-19 i

promišljanja o turizmu u Sloveniji dali su Turnšek i drugi (2020) čije istraživanje je pokazalo da će turisti biti osjetljiviji na specifične čimbenike budućih odluka o putovanju, poput zdravstvenog osiguranja te dodatne sigurnosti koju pruža turističke aktivnosti. Grad Mali Lošinj u turističkoj regiji Kvarner bio je prostorni okvir u istraživanju procjene prihvatljivog turističkog prihvatnog kapaciteta plaža u normalnim uvjetima i u uvjetima pandemije COVID-19 (Grofelnik, 2020). Zaključeno je da nosivost plaža u Malom Lošinju više neće biti dovoljna u uvjetima primjene epidemioloških preporuka.

METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA

U ostvarivanju ciljeva i postizanju rezultata ovog istraživanja uvažavajući novonastale pandemijske okolnosti ograničavanja resursa i mogućnosti znanstvenog rada upotrebljavano je nekoliko metoda i tehnika. U pripremljenoj etapi analizirani su dosadašnji stručni i znanstveni radovi i druge publikacije koje tematiziraju problematiku odnosa turizma i kriznih događaja i pojava na nacionalnoj i međunarodnoj razini. U drugoj etapi analizirani su i obrađeni statistički pokazatelji turizma Općine Vrsar u više godišnjem nizu od 2012. do 2018. i mjesečno za 2019. i 2020. koji su prikupljeni od Turističke zajednice Općine Vrsar (2021). Upotrebljavani su podaci o broju turističkih postelja u komercijalnim smještajnim objektima, broju ukupnih, domaćih i stranih turističkih dolazaka i noćenja u komercijalnim i nekomercijalnim smještajnim objektima te podaci o dolascima i noćenjima turista prema zemlji prebivališta. Podaci na mjesečnoj razini za Općinu Vrsar koje objavljuje Državni zavod za statistiku nisu upotrebljavani jer postoje razlozi za povjerljivost pa za pojedine mjesece nisu dostupni pokazatelji u znanstveno-istraživačke svrhe.

Usporedno se, a u sklopu znanstvenog projekta *ArchaeoCulTour - Arheološki krajolik u održivom razvoju kulturnog turizma Općine Vrsar* (ArchaeoCulTour, 2021) primjenjivala složena metoda terenskog istraživanja i sudioničkog promatranja (Hall, 2011; McMorran, 2011; DeWalt i DeWalt, 2011; Ribeiro i Foemmel, 2012) dodatno praćene metodama vizualnog istraživanja upotrebom tehnike foto i video snimanja (Rakić i Chambers, 2012). Višednevno terensko istraživanje i sudioničko promatranje odvijalo se s prekidima u ljetnoj turističkoj sezoni (lipanj-rujan) i izvan sezone, u razdoblju prije izbijanja pandemije i to od 2017. do 2019. godine. U vrijeme pandemije, terensko istraživanje i sudioničko promatranje odvijalo se u uvjetima potpunog zatvaranja u travnju i svibnju 2020., u periodu

postupnog otvaranja tijekom lipnja i srpnja iste godine te konačno tijekom studenog i prosinca 2020. i lipnja 2021. godine.

U završnom dijelu istraživanja obavljen je standardizirani polustrukturirani problemski usmjereni intervju s direktoricom Turističke zajednice Općine Vrsar prema sličnim obrascima koje su predložili Opačić (2008a), Phillips i Johns (2012) te de Witt (2013). Intervjuom su se propitali utvrđeni intenzitet turizma te njegove posljedice na lokalno stanovništvo te utjecaj na gospodarstvo općine prije izbijanja epidemije. Nadalje, ispitane su posljedice pada turističkog prometa turizma u pandemijskoj 2020. godini te socioekonomski i sociokulturni odrazi ove situacije u općini. U konačnici, ispitane su razvojne perspektive s aspekta organizacije turizma u razdoblju smanjivanja prijetnje ili nakon prestanka pandemije.

OPĆINA VRSAR – DESTINACIJA VISOKOG INTENZITETA TURIZMA

Općina Vrsar nalazi se na zapadnom priobalju Istarske županije, u južnom dijelu turističke mikroregije Porečko-vrsarsko primorje. Općina je nastala 1993. godine na temelju Zakona o područjima županija, gradova i općina u Republici Hrvatskoj (NN, 1992) izdvajanjem iz tadašnje Općine Poreč, a 2006. godine pripojeno joj je osam naselja Općine Sveti Lovreč: Begi, Bralići, Delići, Flengi, Gradina, Kloštar, Kontešići i Marasi na sjevernom dijelu Linskog zaljeva kao kompenzacija za izdvajanje naselja Funtana koje je postalo samostalna općina (Vojnović, 2016). Općina zauzima 36,46 km² površine u kojoj je prema procjeni na kraju 2019. godine živjelo 2 147 stanovnika (Državni zavod za statistiku, 2020a). Turizam se intenzivno počeo razvijati u drugoj polovici 20. stoljeća zasnovan na dvije skupine atraktivnosti. Prvu skupinu čine prirodne atraktivnosti koje su i danas osnova za razvoj stacionarnog, odmorišnog turizma u ljetnoj sezoni, a čine ih obala duljine 30 kilometara (od čega je 12,5 kilometara građevinsko područje), umjereno topla vlažna klima s vrućim ljetom, povoljna temperatura i druga svojstva morske vode te prirodna i kultivirana vegetacija. Kao izrazite prirodne atrakcijske vrijednosti izdvajaju se zaštićena područja posebni rezervat u moru i značajni krajobraz Linski zaljev te posebni šumski rezervat Kontija (Blažević, 1984; Perkovac, 1993; Vojnović, 2012). Antropogene atraktivnosti čine drugu skupinu turističkih atraktivnosti općine među kojima se izdvajaju šest kulturno-povijesnih spomenika (Ministarstvo kulture i medija, 2021) i prigodno organizirane kultur-

Tab. 1. Broj postelja, ukupnih dolazaka i noćenja turista u razdoblju 2012. - 2020. godine

Tab. 1 Number of beds, total arrivals and overnight stays of tourists in the period 2012-2020

Godina	Postelje	Dolasci turista	Noćenja turista	Prosječan boravak
2012.	18 763	177 469	1 429 075	8,1
2013.	18 911	175 668	1 387 941	7,9
2014.	19 026	187 475	1 414 816	7,5
2015.	19 610	201 649	1 461 433	7,2
2016.	19 821	214 177	1 562 246	7,3
2017.	18 071	210 829	1 588 420	8,2
2018.	18 112	223 054	1 606 131	8,3
2019.	17 956	219 988	1 612 026	7,3
2020.	18 077	85 498	691 547	8,1

Izvor: Prema TZ Vrsar (2021) obradio autor

Source: According to TZ Vrsar (2021) edited by the author

no-zabavne manifestacije kao osnova za razvoj posebnih oblika turizma.

U posljednjih je deset godina Općina Vrsar, uz irelevantne oscilacije, imala stabilan broj postelja te je bilježila rast dolazaka i noćenja turista (tab. 1). Turisti u općini borave u prosjeku 7-8 dana što ukazuje na stacionarni boravak. Sezonalnost turizma ogleda se u ukupnom broju dolazaka i noćenja turista u četiri mjeseca (lipanj-rujan) koje obilježava temperatura zraka i morske vode pogodne za kupanje i drugu priobalnu rekreaciju. U ta četiri mjeseca 2019. godine, posljednje normalne godine prije izbijanja pandemije, ostvareno je 80,3 % dolazaka i 86,8 % noćenja u općini, a u srpnju i kolovozu iste godine 50,2% dolazaka i 56,4 % noćenja (Turistička zajednica Općine Vrsar, 2021).

REZULTATI I RASPRAVA

Stanje i trendovi razvoja turizma u Općini Vrsar analizirani su komparacijom najvažnijih turističkih pokazatelja u 2019. godini kao zadnjoj normalnoj godini u razvoju turizma prije pandemije s onima iz 2020. godine tijekom koje je COVID-19 bolest poprimila pandemijska obilježja. Analizirani su broj turističkih postelja u komercijalnim smještajnim objektima, broj ukupnih, domaćih i stranih turističkih dolazaka i noćenja u komercijalnim i nekomercijalnim smještajnim objektima te broj dolazaka i noćenja turista prema zemlji prebivališta turista u obje promatrane godine.

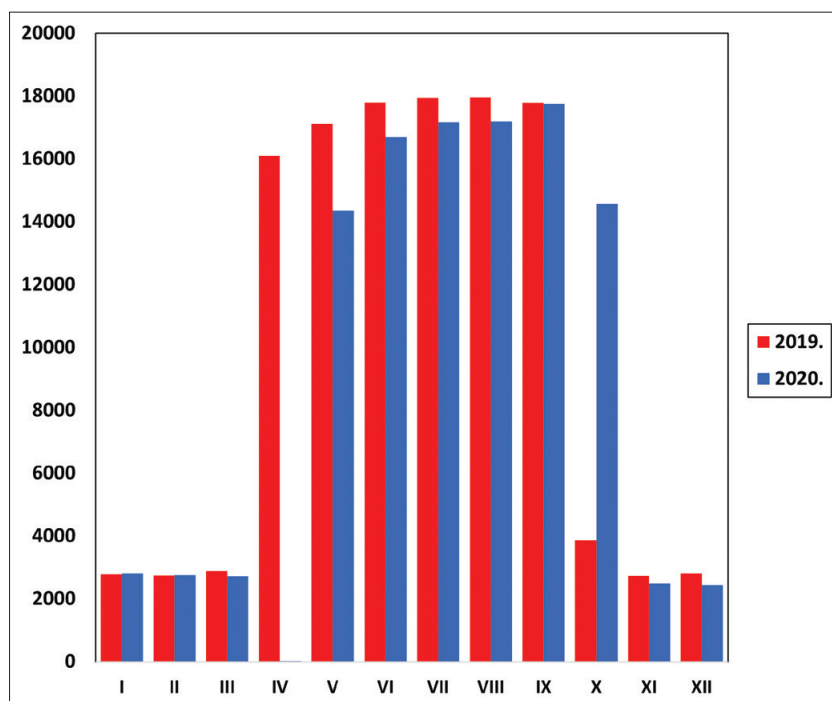
Općina Vrsar je na kraju 2020. godine imala 18 077 registriranih postelja u osam hotela i turističkih naselja, pet kampova i 157 objekata u privatnom smještaju (Turistička zajednica Općine Vrsar, 2021). Koeficijent turističke funkcionalnosti kao pokazatelj odnosa broja postelja i broja stanovnika općine u prethodnim istraživanim razdobljima (Opačić i Mikačić, 2009; Vojnović, 2018) ukazuje na najviše vrijednosti među hrvatskim primorskim turističkim destinacijama. Kao tipična sezonska destinacija, u Vrsaru je ponuda turističkih postelja koncentrirana u ljetnim mjesecima uključujući i pandemijsku 2020. godinu. Više od 14 000 postelja odnosi se na parcele i mobilne kućice u kampovima, od kojih jedan radi tijekom cijele godine. Anomalije su bile u travnju 2020. koji je sukladno Odlukama Stožera civilne zaštite Republike Hrvatske (2021) za sprečavanje širenja zaraze korona virusom bio mjesec potpunog zaključavanja (*lockdown*) u Republici Hrvatskoj te u listopadu u kojem je dio kampova ostao otvoren. Nakon popuštanja epidemioloških mjera od strane Stožera, na početku ljetne sezone godišnjih odmora u 2020. godini, broj kreveta je značajno povećan (sl. 1) i dosegao slične brojeve onima iz prethodne godine. Stoga se u razdoblju nakon ublažavanja ili prestanka prijetnje COVID-19 bolesti očekuje prije

pandemijski rast i stabiliziranje broja turističkih smještajnih kapaciteta u općini (Intervju s direktoricom TZ Vrsar, 2021).

Usporedbom dolazaka i noćenja turista u Općini Vrsar po mjesecima u komercijalnim smještajnim kapacitetima u 2019. i 2020. godini utvrđeno je da se broj ukupnih dolazaka u 2020. smanjio za 59,5 %, dolazaka iz inozemstva za 60,0 %, a dolazaka domaćih gostiju za 41,4 %. U istoj godini je u svijetu, prema UNWTO (2021), broj međunarodnih dolazaka smanjen za 73%, a u Europi za 70 %. Istovremeno, ukupni broj dolazaka u Republici Hrvatskoj opao je za 64,2 %, stranih za 68,1 %, a domaćih za 34,2 %. U matičnoj, Istarskoj županiji broj ukupnih dolazaka smanjio se za 61,3 %, stranih za 62,6 %, a domaćih za 42,6 % (DZS, 2021a). Znakovito je za Općinu Vrsar da je u prva dva mjeseca 2020. godine ostvaren sličan broj dolazaka kao u 2019. Izrazit pad dolazaka zabilježen je proglašavanjem pandemije i naglim širenjem bolesti tijekom ožujka i travnja te slijedom toga Odlukom o potpunom zatvaranju državnih, županijskih i općinskih/gradskih granica (Stožer civilne zaštite, 2021). Postupnim popuštanjem epidemioloških mjera, početkom ljetne turističke sezone, broj dolazaka u općini je počeo rasti (sl. 2). Slično tome, ukupan

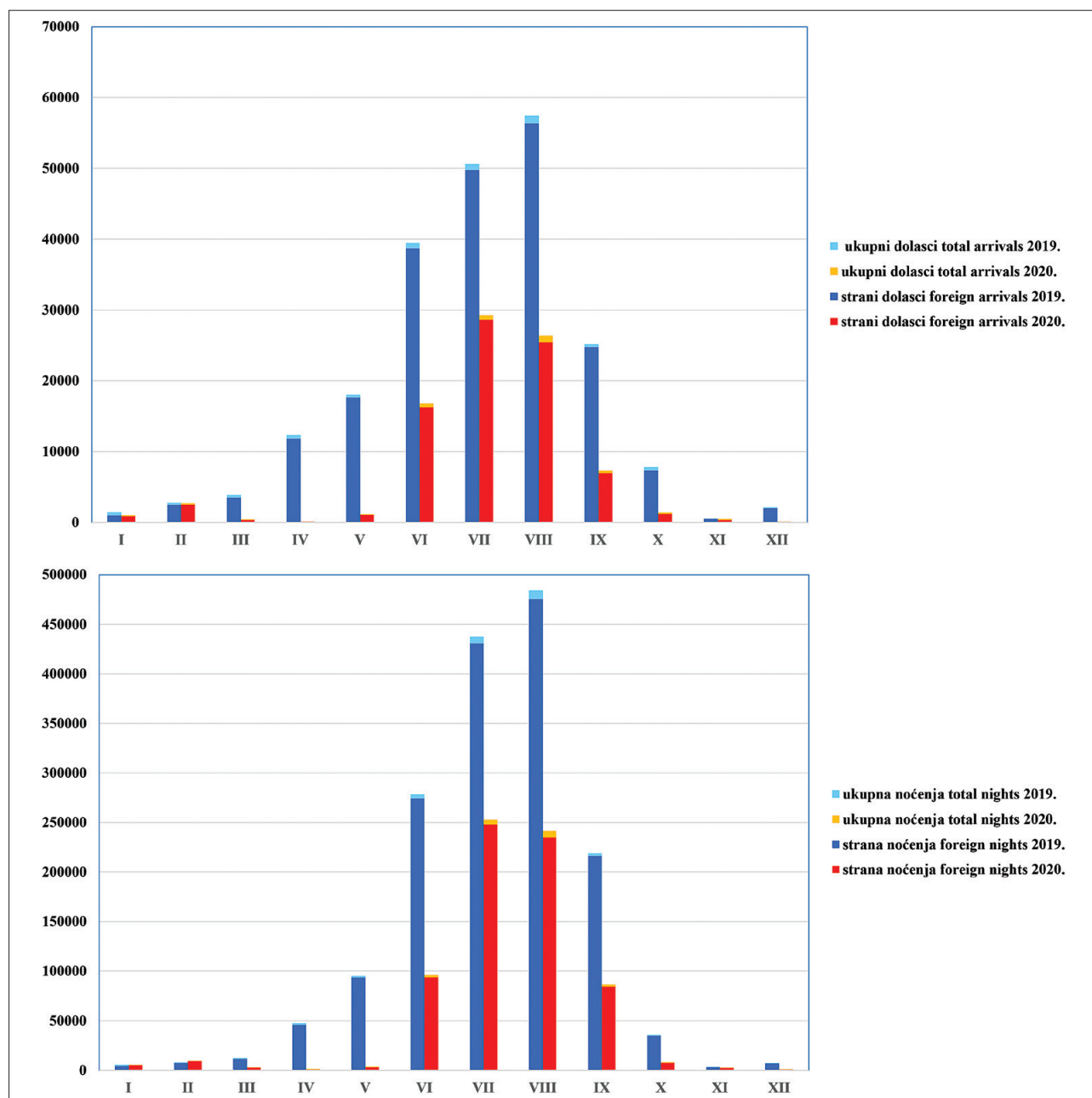
broj noćenja u komercijalnom smještaju u 2020. godini smanjio se za 56,4 %, noćenja stranih turista za 56,8 %, a domaćih za 35,2 % (Turistička zajednica Općine Vrsar, 2021). Istovremeno, u Hrvatskoj ukupni broj noćenja pao je za 55,3 %, stranih za 57,9 %, a domaćih za 23,7 %. U Istarskoj županiji ukupna noćenja pala su za 56,6 %, strana za 57,3 %, a domaća za 36,1 %.

Očekivano, manji pad domaćih dolazaka i noćenja u odnosu na strane, može se najvećim dijelom tumačiti činjenicom da su domaći turisti bili bolje upoznati s epidemiološkim mjerama i zdravstvenim uvjetima na državnoj i županijskoj razini, a kako je Smeral (2010) utvrdio, upravo bi se turizam zasnovan na domaćim gostima te turizam kraćih boravaka mogao oporaviti mnogo brže u postpandemijskom razdoblju. Također, obilježja sezonalnosti turizma Općine Vrsar u pandemijskoj 2020. godini još su jače naglašena, ponajviše zbog toga što su se restrikcije

Sl. 1. Broj turističkih postelja u komercijalnom smještaju u Općini Vrsar po mjesecima 2019. i 2020. godine (Prema podacima TZ Vrsar, izradio autor)

Fig. 1. Tourist beds in the Municipality of Vrsar by months 2019 and 2020 (Created by the author according to data from the Vrsar Tourist Board)

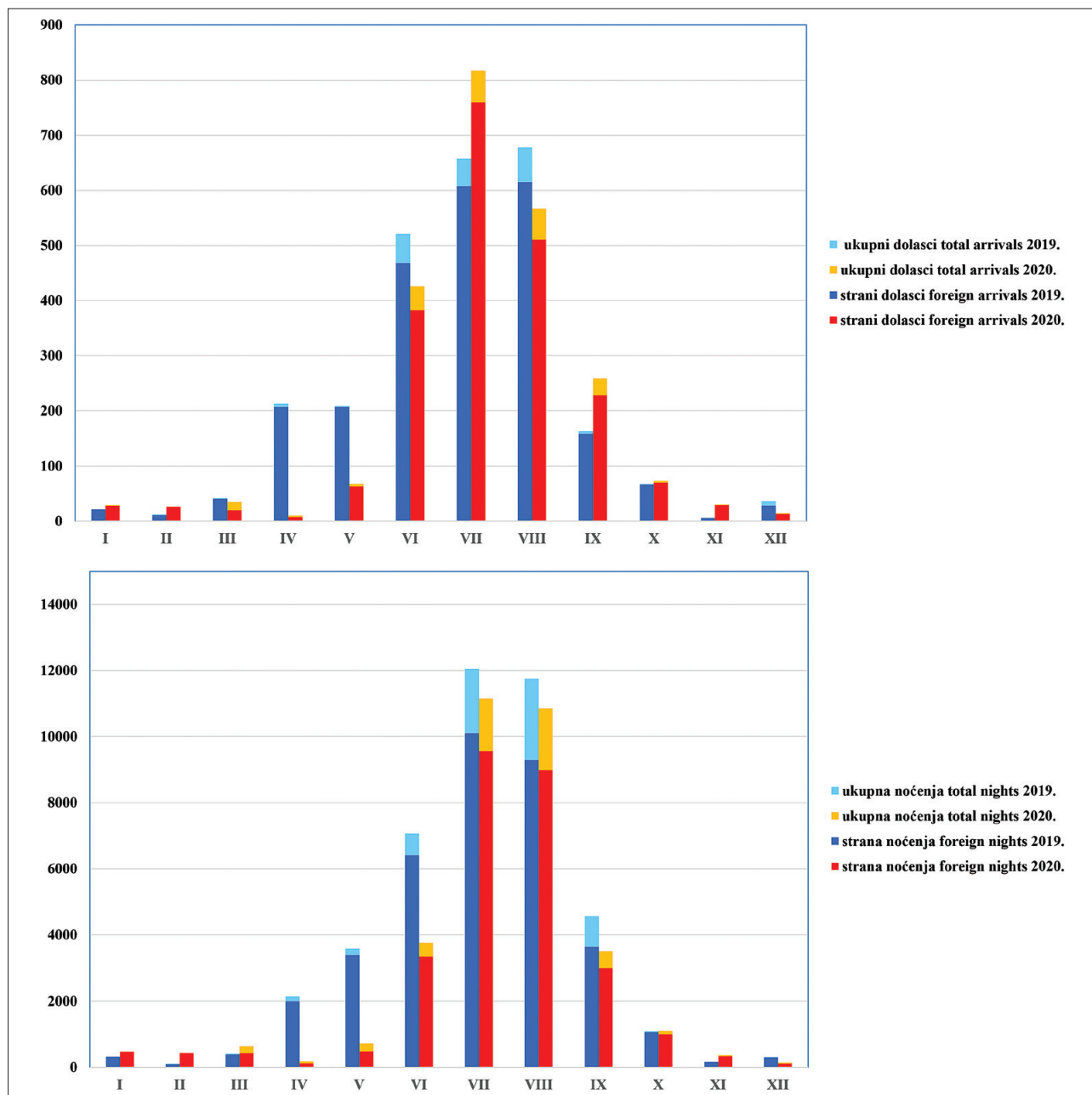
Sl. 2. Dolasci i noćenja turista u Općini Vrsar u komercijalnom smještaju po mjesecima 2019. i 2020. godine (Prema podacima TZ Vrsar, izradio autor)

Fig. 2. Tourist arrivals and nights in the municipality of Vrsar in commercial accommodation by months of 2019 and 2020 (Created by the author according to data from the Vrsar Tourist Board)

Stožera civilne zaštite (2021) za putovanja domaćih i stranih turista znatno ublažile približavanjem ljetne sezone, a pooštrile jačanjem novog epidemijskog vala krajem ljeta. U razdoblju lipanj-rujan 2020. godine, ostvareno je 91,5 % ukupnih dolazaka i 95,1 % ukupnih noćenja turista u općini, od toga u srpnju i kolovozu iste godine 63,8 % dolazaka i 69,5 % noćenja u komercijalnom smještaju (TZ Vrsar, 2021).

Analiza dolazaka turista u nekomercijalne smještajne kapacitete (vikendice)¹ u 2019. i 2020. godini na području općine Vrsar pokazala je drugačije rezultate u usporedbi s onima u komercijalnom smještaju. Iako je ljetna turistička sezona 2020. godine bila pod prijetnjom bolesti CO-

¹ Državni zavod za statistiku vikendice naziva *kuće ili stanovi za odmor*, a definira ih kao svaku zgradu ili stan kojim se koristi sezonski ili povremeno, a nije smještajni objekt u kojemu usluge smještaja pružaju pravne i fizičke osobe koje obavljaju ugostiteljsku djelatnost.

Sl. 3. Dolasci i noćenja turista u Općini Vrsar u nekomercijalnom smještaju po mjesecima u 2019. i 2020. godini (Prema podacima TZ Vrsar, izradio autor)

Fig. 3. Tourist arrivals and nights in second homes in the Municipality of Vrsar by months 2019 and 2020 (Created by the author according to data from the Vrsar Tourist Board)

VID-19 te popraćena epidemiološkim mjerama i ograničenjima, pad dolazaka turista u vikendice bio je manji u odnosu na dolasci u komercijalne smještajne kapacitete. Ukupan broj dolazaka turista u vikendice smanjio se za 10,1 %, dolasci stranih državljana u 2020. godini smanjili su se za 12,1 %, dok se broj domaćih dolazaka povećao za 12 % (TZ Vrsar, 2021). U isto vrijeme, ukupni broj dolazaka u vikendice na prostoru Republike Hrvatsku smanjio

se u odnosu na 2019. za 11,5 %, stranih dolazaka za 10,4 %, a domaćih za 14,3%. U Istarskoj županiji ukupan broj dolazaka turista u vikendice povećao se za 24,7 %, dolasci stranih turista povećani su za 28,1%, dok je broj domaćih dolazaka smanjen za 18,6 % (DZS, 2020b, 2021b). Ukupna noćenja korisnika vikendica na području Općine Vrsar smanjila su se za 23,4%, strana za 23,9 %, a noćenja domaćih turista u vikendicama opao je za 21 % (TZ Vrsar,

2021). U Hrvatskoj ukupan broj noćenja u vikendicama smanjio se za 14,9 %, broj stranih noćenja opao je za 15,4 %, a domaćih za 14,3 %. Istarska županija bilježi u 2020. godini pad broja ukupnih noćenja u nekomercijalnom smještaju za 10,3 %, stranih noćenja za 8,1 % i domaćih za 27,5 % (DZS, 2020b, 2021b). Popuštanje epidemioloških mjera od strane Stožera civilne zaštite Republike Hrvatske (Stožer civilne zaštite, 2021) u ljeto 2020. godine bilo je strogo u korelaciji s većim brojem dolazaka u vikendice u srpnju u usporedbi s istim mjesecom 2019. (sl. 3). Veći broj dolazaka u rujnu i studenom 2020. može se protumačiti dužim boravkom vlasnika vikendica i korištenjem u svrhu smještaja sezonskih radnika.

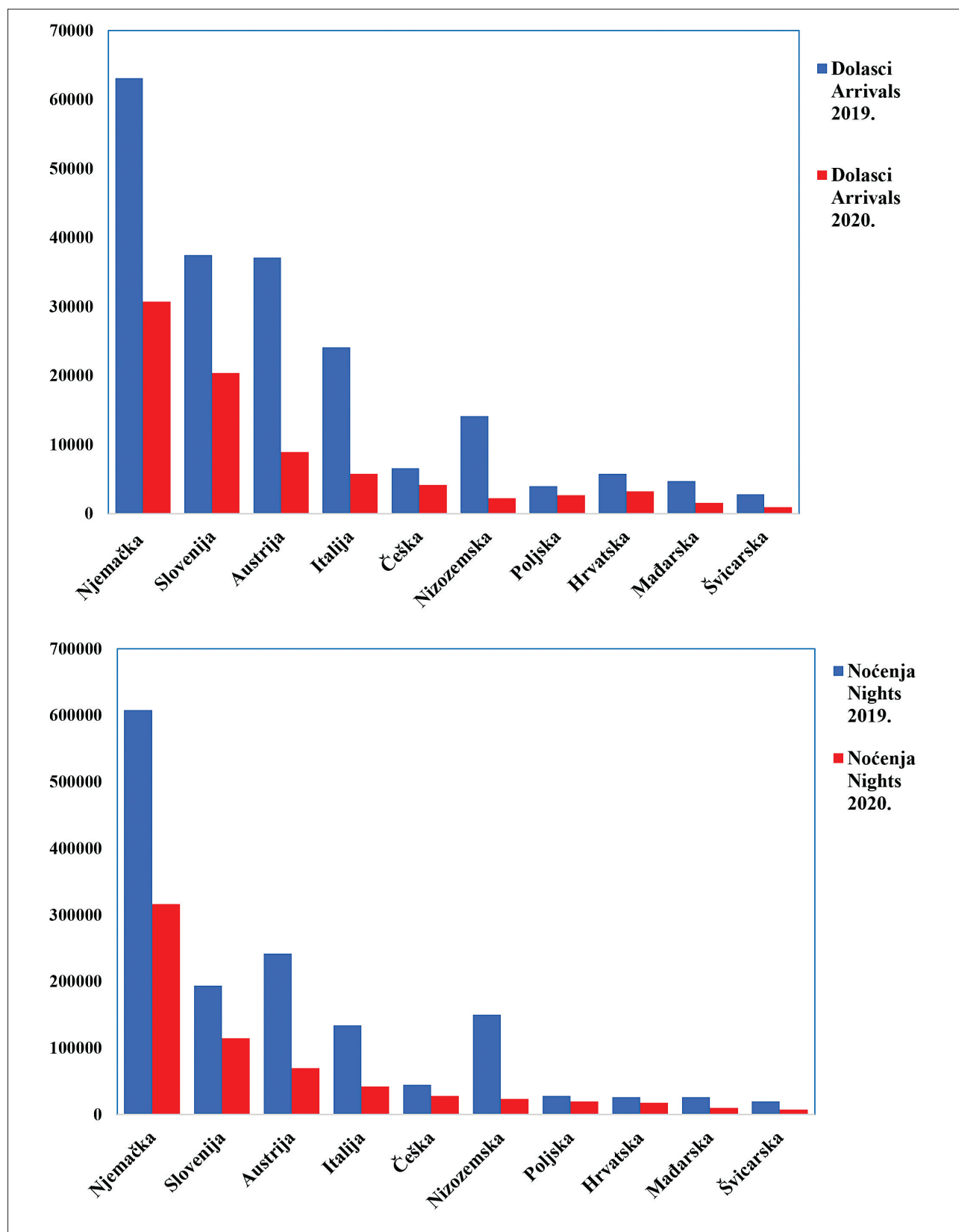
Takvi su rezultati za Općinu Vrsar očekivani jer su vlasnici vikendica i njihove obitelji, kako je utvrdio Opačić (2010), trebali naći mir u poznatom i sigurnom prirodnom okruženju i gostoljubivoj destinaciji, što je Vrsar ljeti 2020. godine nudio. No, pored navedenoga, manji pad broja dolazaka i noćenja u nekomercijalne smještajne objekte tijekom 2020. u usporedbi s komercijalnim objektima u istoj godini valja dodatno sagledati. Prvo, na kvalitetu rezultata istraživanja dolazaka i noćenja korisnika vikendica na nacionalnoj, županijskoj i općinskoj razini utječe disciplina prijavljivanja i odjavljivanja boravaka turista u takvim smještajnim objektima te rad inspekcija koje to nadziru (DZS, 2020b, 2021b). Također, a što je potvrđeno u intervjuu s direktoricom općinske turističke zajednice, dio turista u vikendicama u većem je broju tijekom 2020. godine u usporedbi s prethodnim godinama prijavljivao svoj boravak nadležnim tijelima, jer je to bio dokaz i uvjet nesmetanog povratka u matičnu državu (Re-open EU, 2021). Konačno, prema zaključcima proisteklima iz tog intervjua, u razdoblju nakon prestanka prijetnje bolesti COVID-19 i bez strogih epidemioloških mjera, moglo bi se očekivati povratak tradicionalnih korisnika vikendica u Općinu Vrsar.

Geografski položaj u blizini emitivnih turističkih regija i država najvažniji je faktor turističke valorizacije Istarske županije i Općine Vrsar (Roglić, 1981; Blažević, 1984; Vojnović, 2012). U Srednjoj i Zapadnoj Europi smještene su tradicionalne turističke emitivne države i regije te glavna tržišta Općine Vrsar. Uz to, Istarska županija ima vrlo razvijenu prometnu infrastrukturu, prije svega autoceste i državne ceste koje ju povezuju s tim regijama. Prostorni odnosi s emitivnim regijama ostali su slični u analiziranom razdoblju prije pojave bolesti COVID-19 (2019.) i tijekom pandemije COVID-19 u pogledu dolazaka i noćenja turista u komercijalnom smještaju iz deset vodećih zemalja pre-

ma prebivalištu turista (sl. 4). Očekivano, broj dolazaka i noćenja turista smanjio se u 2020. godini. Najveći pad ostvarenih dolazaka i noćenja među vodećim zemljama prema mjestu prebivališta turista zabilježila je Nizozemska sa 84% smanjenim dolascima i noćenjima u odnosu na 2019. godinu, Italija sa 76,1 % manjim dolascima i 68,4 % manjim noćenjima te Austrija sa 76 % manje dolazaka i 71,1 % manje noćenja.

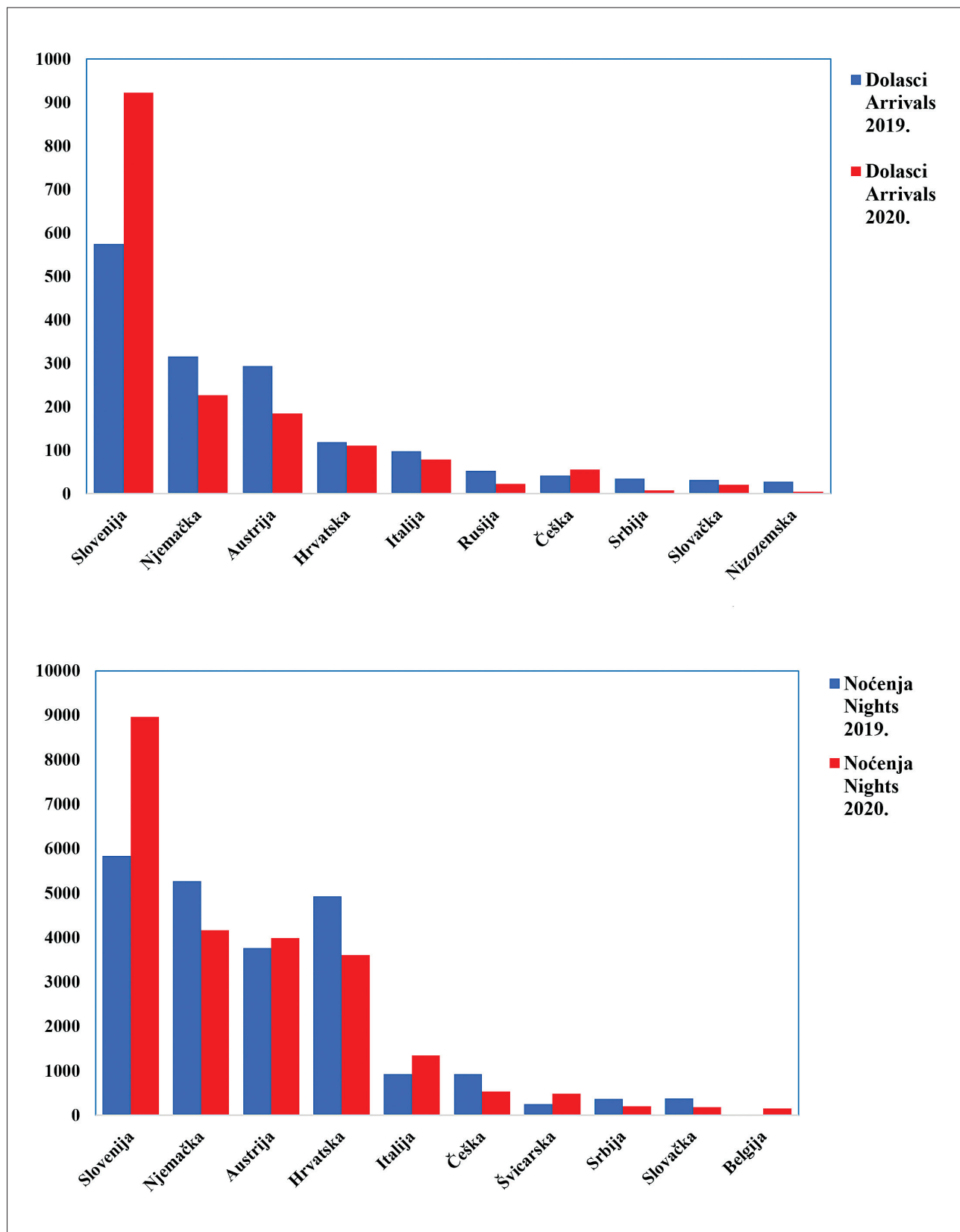
Premda su Jeuring i Haartsen (2016) uočili da udaljenost od destinacije može postati nedostatak, a slično je tome Romagosa (2020) utvrdila da blizina turističke destinacije postaje nova prilika za razvoj turizma na načelima održivosti, u pandemiji se nametnuo još jedan faktor. Na izrazit pad dolazaka i noćenja turista 2020. godine u komercijalnom smještaju iz pojedinih država poput Nizozemske, Italije i Austrije utjecale su restriktivne mjere tamošnjih nacionalnih zdravstvenih vlasti koje su ograničavale putovanja prema Hrvatskoj u drugom dijelu ljetne sezone (Re-open EU, 2021). Konačno, prema predviđanjima Turističke zajednice Općine Vrsar za razdoblje nakon prestanka opasnosti od bolesti COVID-19 očekuje se obnova dolazaka iz tradicionalnih emitivnih turističkih regija.

Analiza broja dolazaka i noćenja u nekomercijalnom smještaju u Općinu Vrsar deset vodećih zemalja prema prebivalištu turista 2019. i 2020. godine ukazali su na slične rezultate kao i kod pokazatelja komercijalnog smještaja s određenim iznimkama (sl. 5). Prvo, vlasnici vikendica u Općini Vrsar s prebivalištem u Sloveniji i Češkoj povećavali su dolasci u 2020. u odnosu na 2019. Primjerice, dolasci korisnika vikendica iz Slovenije povećao se za 60,5%, a iz Češke za 33,3%. Slovenski turisti tradicionalni su gosti u Istarskoj županiji i Vrsaru (Curić, 2002; Kerma i dr., 2009), a u doba krize preferirali su sigurne, bliske i poznate destinacije. Jednako tako, terenskim istraživanjem i sudioničkim promatranjem zamijećeno je da lokalna zajednica prihvaća takve turiste iz susjedne države više kao skupinu privremenih stanovnika općine, nego kao tipične turiste. Istodobno, slovenski posjetitelji stekli su pozitivan dojam i stvorili emocionalnu vezanost za Općinu Vrsar, kao što je Opačić (2008b, 2013) utvrdio u slučaju otoka Krka. Drugo, slično dolascima, noćenja nekomercijalnih turista s prebivalištima u Sloveniji, Austriji, Italiji i Švicarskoj povećala su se 2020. godine u odnosu na 2019. Osim ovoga, kao što je prije napomenuto, razlozi ovih povećanja u turističkoj sezoni 2020. godine su restriktivne mjere koje su tijekom ljeta uvodile zdravstvene vlasti ovih zemalja, a koje su tražile potvrdu pri povratku u zemlju prebivališta o prijavi boravka i provođenju odmora u sigurnoj destinaci-

Sl. 4. Dolasci i noćenja u komercijalnom smještaju deset vodećih zemalja prema prebivalištu turista u Općini Vrsar 2019. i 2020. godini (Prema podacima TZ Vrsar, izradio autor)

Fig. 4. Tourist arrivals and nights in the Municipality of Vrsar by top ten countries of origin 2019 and 2020 (Created by the author according to data from the Vrsar Tourist Board)

Sl. 5. Dolasci i noćenja u nekomercijalnom smještaju deset vodećih zemalja prema prebivalištu turista u Općini Vrsar 2019. i 2020. (Prema podacima TZ Vrsar, izradio autor)

Fig. 5. Tourist arrivals and nights in second homes in the Municipality of Vrsar by top ten countries of origin 2019 and 2020 (Created by the author according to data from the Vrsar Tourist Board)

ji. Treće, posjetitelji vikendica sa stalnim prebivalištem u Srbiji u 2019. i 2020. nisu bili nekomercijalni turisti, nego sezonski zaposlenici u turizmu, ugostiteljstvu i građevinarstvu koji su privremeno koristili vikendice. To je uobičajena praksa u istarskim općinama i gradovima, primjerice s radnicima iz Bosne i Hercegovine koji u sezoni radova u turizmu, ugostiteljstvu, poljoprivredi i građevinarstvu dobivaju privremeni smještaj u vikendicama i na taj način se registriraju (Vojnović, 2017).

Polustrukturirani standardizirani intervju s direktoricom Turističke zajednice Općine Vrsar bio je podijeljen u tri tematske cjeline: turizam prije pandemije, turizam za vrijeme pandemijske 2020. godine i budući trendovi razvoja turizma općine nakon prestanka prijetnje bolesti COVID-19. Sve tri tematske cjeline bile su obuhvaćene identičnim problemskim temama i pitanjima o ocjeni općeg stanja turizma, doprinosu turizma gospodarstvu općine i zapošljavanju, potencijalnom nesuglasju lokalne zajednice i turista te odnosu turizma i tradicije.

Turizam prije pandemije bio je visoko razvijen i sezonski orijentiran te je u općini, uz ugostiteljstvo, najviše doprinosa gospodarstvu i zapošljavanju lokalnog stanovništva. Tradicionalne gospodarske grane poput ribarstva, vinarstva i maslinarstva razvijene su marginalno i svoje su proizvode plasirali lokalnom stanovništvu, ugostiteljskim objektima i turistima u Vrsaru. Sezonski karakter turizma ogleda se u činjenici da je izvan ljetne sezone većina ugostiteljskih i smještajnih objekata zatvoreno. Nesuglasja između lokalne zajednice i turista nema, a turizam doprinosi očuvanju tradicije kroz tematski usmjerene kulturno-zabavne manifestacije. Tijekom pandemije u 2020. godini slijedom uputa nacionalnog i županijskog stožera u općini su se provodile restriktivne mjere čijim su popuštanjem početkom ljetne sezone otvoreni svi smještajni i većina ugostiteljskih objekata. Epidemiološke mjere distance mogle su se uspješno provoditi, jer je većina ponude smještajnih kapaciteta na otvorenom (kampovi) ili obiteljskog karaktera (privatni smještaj). Unatoč mjerama, konfliktnih situacija nije bilo, a kulturno-zabavne manifestacije bile su otkazane. TZ Općine Vrsar predviđa da će se trendovi razvoja turizma u godinama koje slijede nakon prestanka opasnosti bolesti COVID-19 odvijati po sličnim obrascima kao i prije pandemije. Inovacije u turističkoj ponudi u smjeru afirmacije posebnih oblika turizma čije bi se najveći dio aktivnosti protezao izvan ljetne sezone, a obuhvatile bi sportsko-rekreacijski, kulturni i manifestacijski turizam, utjecale bi na porast broja dolazaka i noćenja u općini do najviše 10 %.

ZAKLJUČAK

U istraživanju posljedica pandemije bolesti COVID-19 na fenomen turizma kao studija slučaja odabrana je Općina Vrsar, destinacija visokog intenziteta turizma s izraženom sezonalnošću u ljetnim mjesecima i stacionarnim boravkom turista. Cilj istraživanja bila je analiza stanja turizma u uvjetima pandemije COVID-19 bolesti te predviđanje razvojnih perspektiva te potencijalnih trendova u turizmu nakon ublažavanja ili prestanka pandemije. U svrhu postizanja ciljeva istraživanja provedena su višestruka terenska istraživanja, intervju te su analizirani statistički pokazatelji za 2019. i 2020. godinu o komercijalnim smještajnim kapacitetima, dolascima i noćenjima te zemljama prebivališta turista u komercijalnom i nekomercijalnom smještaju.

Struktura postelja prema vrsti smještajnih objekata u Općini Vrsar u kojoj izrazitu prevlast imaju postelje u kampovima i obiteljskom, individualnom privatnom smještaju pogodovala je bržem oporavku turizma nakon smanjivanja restrikcija tijekom ljetne sezone 2020. godine, jer su takvi objekti omogućili izolaciju i distanciranje kao jednu od preventivnih mjera zaštite od bolesti COVID-19. Ukupni pad broja dolazaka i noćenja turista u komercijalnom smještajnim kapacitetima bio je u pandemijskoj 2020. godini očekivan, ali je istovremeno sezonalnost bila jače izražena, nego prethodnih godina, uslijed odluka vlasti o relaksaciji epidemioloških mjera ljeti iste godine. Manji pad broja dolazaka i noćenja u nekomercijalnom smještaju odnosu na komercijalni, odraz je sigurnosti koju su takvi objekti pružali korisnicima, ali ponajprije posljedica većeg prijavljivanja u Općini Vrsar zbog odluka matičnih zemalja o obvezi posjedovanja dokaza boravka u određenoj destinaciji. Prednosti povoljnog geografskog položaja i dobre prometne povezanosti prema emitivnim regijama Srednje i Zapadne Europe, neposredno su se odrazili na identičnu nacionalnu strukturu turista u komercijalnom i nekomercijalnom smještaju u razdoblju prije i za trajanja pandemije.

Općina Vrsar u pandemijskoj 2020. godini zadržala je postojeće tržište, strukturu i broj smještajnih, ugostiteljskih i drugih turističkih objekata te unatoč restrikciji nastavila slične trendove razvoja koji su obilježavali turizam prije pandemije. Stoga se može zaključiti da u godinama nakon značajnijeg smanjenja ili potpunog prestanka neposredne opasnosti pandemije bolesti COVID-19 slijedi potpuni oporavak turizma i srodnih djelatnosti. Poboljšanja turističke ponude uvođenjem i jačanjem posebnih oblika turizma u određenoj će mjeri doprinijeti povećanju dolazaka i noćenja i smanjenju sezonalnosti.

Nedostatak ovog rada ponajprije proistječe iz ograničenja koja je uobičajenim metodama, ritmu i trajanju znanstvenog istraživanja nametnula epidemiološka situacija i mjere zdravstvenih vlasti povezane s njom. Također, princip aktualizacije u geografskim istraživanjima koji je određivala pandemija utjecao je u manjoj mjeri

na tijek i nužne improvizacije u provedbi sudioničkog promatranja, intervjua i terenskih izlazaka. No, rezultati ovog rada mogu poslužiti kao jedan od obrazaca i/ili oglednih studija slučaja za istraživanje kriznih stanja u destinacijama visokog intenziteta i izražene sezonalnosti turizma.

LITERATURA

- Blažević, I. (1980): Utjecaj turizma na proces litoralizacije i na transformaciju agrarnog pejzaža u Istri, u: Spomen-zbornik proslave 30. obljetnice Geografskog društva Hrvatske, (ur. Sić, M.), Geografsko društvo Hrvatske, Zagreb, 25-38.
- Blažević, I. (1984): Turizam Istre. Geografsko društvo Hrvatske. Zagreb, 176 pp.
- Burini, F. (ur.), (2020): Tourism facing a pandemic: from crisis to recovery, Università degli Studi di Bergamo, Bergamo.
- Curić, Z. (1996): Turističko-geografske značajke primorskih županija u turističkoj ponudi Hrvatske, u: I. hrvatski geografski kongres: zbornik radova (ur. Pepeonik, Z.), Zagreb, 12.-13. listopada 1995., Hrvatsko geografsko društvo, Zagreb, 317-325.
- Curić, Z. (2002): Slovenski turisti u Hrvatskoj. Hrvatski geografski glasnik 64, 21-32.
- Curić Z., Glamuzina N., Opačić V.T. (2012): Contemporary Issues in the Regional Development of Tourism in Croatia. Hrvatski geografski glasnik 74 (1), 19-40.
- Čavlek, N., Bartoluci, M., Kesar, O., Čižmar, Hendija, Z. (2010): Prilog novim odrednicama turističke politike u Hrvatskoj. Acta turistica 22 (2), 137-160.
- Čorak, S., Mikačić, V., Ateljević, I. (2012): An Ironic Paradox The Longitudinal View on Impacts of the 1990s Homeland War on Tourism in Croatia. In: Butler R., W. Suntikul W. (Eds.), War and tourism, Routledge, 161-175.
- Čorak, S., Boranić Živoder, S., Marušić, Z. (2020): Opportunities for tourism recovery and development during and after COVID-19: Views of tourism scholars versus tourism practitioners. Tourism 68(4), 434-449.
- DeWalt, K. M., DeWalt, B. R. (2011): Participant Observation – A Guide for Fieldworkers, Rowman And Littlefield Publishers, Lanham, 278 pp.
- De Witt, C. W. (2013): Interviewing for Sense of Place. Journal of Cultural Geography 30 (1), 120-144.
- Fotiadis, A., Polyzos, S., Huan, T.C. (2021): The good, the bad and the ugly on COVID-19 tourism recovery. Annals of Tourism Research 87, 1-14.
- Gössling, S., Scott, D., Hall, C.M. (2021): Pandemics, tourism and global change: a rapid assessment of COVID-19. Journal of Sustainable Tourism 29 (1), 1-2.
- Grofelnik, H. (2020): Procjena prihvatljivog turističkog prihvatnog kapaciteta plaža u normalnim uvjetima i u uvjetima pandemije COVID-19 – studija slučaja Grada Malog Lošinja. Hrvatski geografski glasnik 82 (2), 131-152.
- Hall, C. M. (ur.) (2011): Fieldwork in Tourism: Methods, Issues and Reflections, Routledge. London-New York.
- Hartman, S. (2021): Adaptive tourism areas in times of change. Annals of Tourism Research 87, 1-3.
- Hussain, A., Fusté-Forné, F., Simmons, D. (2021): Fear of pandemics or fear of tourism: the challenges for human mobility. Tourism and Hospitality Management 27 (1), 223-228.
- Ivandić, N., Telišman-Košuta, N., Čorak, S., Krešić, D. (2006): Ljetni odmorišni turizam, In: Čorak, S., Mikačić, V. (Eds.), Hrvatski turizam: plavo, bijelo, zeleno, Institut za turizam, 1-38.
- Jeuring, J.H.G., Haartsen, T. (2016): The challenge of proximity: the (un)attractiveness of near-home tourism destinations. Tourism Geographies 19 (1), 118-141.
- Kerma, S., Koderman, M., Salmić, S. (2009): Slovene Tourists In The Croatian Littoral - Characteristics And Spatial Pattern Of Tourist Traffic And Internet Tourism Offer. Geoadria 14 (2), 249-272.
- Kozić, I. (2013): Kolika je sezonalnost turizma u Hrvatskoj? Ekonomski vjesnik 26 (2), 470-479.
- Kozić, I., Krešić, D., Boranić-Živoder, S. (2013): Analiza sezonalnosti turizma u Hrvatskoj primjenom metode Gini koeficijenta. Ekonomski pregled 64 (2), 159-181.
- Lew, A.A., Cheer J., Haywood, M., Brouder, P., Sallazar, N.B. (2020): Visions of travel and tourism after the global COVID-19 transformation of 2020. Tourism Geographies 22 (3), 1-12.
- McMorran, C. (2011): Work it out: Using work as participant observation to study tourism, In: Hall, C.M. (Ed), Fieldwork in Tourism: Methods, Issues and Reflections, Routledge, 220-231.
- Mikačić, V. (1998): Tourism of Croatia - Position and Perspectives. Hrvatski geografski glasnik 60 (1), 1-16.
- Opačić, V. T. (2008a): Ekonomsko-geografski utjecaji i posljedice vikendaštva u receptivnim vikendaškim područjima – primjer otoka Krka, Ekonomska misao i praksa 17 (2), 127-154.

- Opačić, V.T. (2008b): Second homes on the island of Krk – Spatial distribution and structural characteristics of their owners. *Geoadria* 13 (1), 41-80.
- Opačić, V.T. (2010): Motivation models for owning second homes on the Croatian littoral: The example of Malinska on the island of Krk. *Acta Turistica Nova* 4 (1), 81-113.
- Opačić, V.T. (2013): Usporedba hrvatskih i slovenskih vikendaških kretanja na hrvatskim otocima: primjer Općine Dobrinj. *Migracijske i etničke teme* 29 (2), 251-276.
- Opačić, V.T., Mikačić, V. (2009). Second home phenomenon and tourism in the Croatian littoral – two pretenders for the same space? *Tourism* 57 (2), 155-175.
- Pepeonik, Z. (1996): Turizam kao nositelj razvoja Hrvatske, u: I. hrvatski geografski kongres: zbornik radova (ur. Pepeonik, Z.), Zagreb, 12.-13. listopada 1995., Hrvatsko geografsko društvo, Zagreb, 115-120.
- Perkovic, Ž. (1993): Turizam i geoprostor Poreštine, IKD Juraj Dobrila, Pazin, 88 pp.
- Phillips, R., Johns, J. (2012): *Fieldwork for Human Geography*. SAGE, London, 226 pp.
- Rakić, T. and Chambers, D. (eds.) (2012): *An Introduction to Visual Research Methods in Tourism*, Routledge, London-New York.
- Ribeiro, N. F., Foemmel, E. W. (2012): Participant observation, In: Dwyer L., Gill A., Seetaram N. (Eds), *Handbook of Research Methods in Tourism Quantitative and Qualitative Approaches*, Edward Elgar, 377-391.
- Roglić, J. (1981): Geografski aspekt na prirodnu podlogu Istre, u: *Zbornik Liburnijske teme - knjiga 4*, (ur. Ekl, V.), Katedra Čakavskog sabora, Opatija, 23-34.
- Romagosa, F. (2020): The COVID-19 crisis: Opportunities for sustainable and proximity tourism, *Tourism Geographies* 22 (3), 690-694.
- Smeral, E. (2010): Impacts of the world recession and economic crisis on tourism: Forecasts and potential risks. *Journal of Travel Research* 49 (1), 31–38.
- Štoković I., Kolić, A. (1994): Karakteristike i analiza turističkog prometa Istarske županije, u: *Zbornik radova znanstvenog skupa "Susreti na dragom kamenu"* knjiga 19., (ur. Ravlić, P.) Fakultet ekonomije i turizma "Dr. Mijo Mirković" Pula, 483-495.
- Turnšek, M., Brumen, B., Rangus, M., Gorenak, M., Mekinc, J., Lešnik Štuhec, T. (2020): Perceived Threat of COVID-19 and Future Travel Avoidance: Results from an Early Convenient Sample in Slovenia. *Academica Turistica* 13 (1), 3-19.
- Vizek, M. (2008): Analiza odrednica hrvatskog turističkog sektora. *Privredna kretanja i ekonomska politika* 18 (114), 50-81.
- Vojnović, N. (2012): Obilježja životnoga ciklusa odabranih turističkih destinacija istarskoga priobalja. *Ekonomski misao i praksa* 2012 (2), 751-774.
- Vojnović, N. (2016): Održivi turizam unutrašnje Istre, Sveučilište Jurja Dobrile, Pula, 223 pp.
- Vojnović, N. (2017): Turisti iz Bosne i Hercegovine u Istarskoj županiji, u: IV. kongres geografa Bosne i Hercegovine: Zbornik radova (ur. Drešković, N), Geografsko društvo Bosne i Hercegovine, Sarajevo, 773-787.
- Vojnović, N. (2018): Tourist intensity in Croatia's leading tourist towns and municipalities, *Geoadria* 23 (1), 29-50.
- Zheng, D.; Luo, Q., Ritchie, B.W. (2021): Afraid to travel after COVID-19? Self-protection, coping and resilience against pandemic 'travel fear', *Tourism Management* 83 (2021), 104261.

IZVORI

- ArchaeoCulTour (2021): ArchaeoCulTour - Arheološki krajolik u održivom razvoju kulturnog turizma Općine Vrsar, Sveučilište Jurja Dobrile, Pula, <https://ffpu.unipu.hr/cirla/projekti/archaeocultour> (10. 6. 2021.)
- Državni zavod za statistiku, (2020a): Procjena stanovništva prema spolu, po gradovima/općinama, DZS, Zagreb.
- Državni zavod za statistiku, (2020b): Nekomercijalni turistički promet u 2019., DZS, Zagreb
- Državni zavod za statistiku, (2021a): Dolasci i noćenja turista prema zemlji prebivališta, Republika Hrvatska, županije, po mjesecima, DZS, Zagreb.
- Državni zavod za statistiku, (2021b): Nekomercijalni turistički promet u 2020., DZS, Zagreb.
- Hrvatski zavod za javno zdravstvo (HZJZ), (2021): Koronavirus – najnovije preporuke, <https://www.hzjz.hr/sluzba-epidemiologija-zarazne-bolesti/koronavirus-najnovije-preporuke/>(9. 6. 2021.)
- Intervju s direktoricom Turističke zajednice Općine Vrsar Natalijom Vugrinec, 17. lipnja 2021. godine u Vrsaru.
- Ministarstvo kulture i medija (2021): Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske, <https://registar.kulturnadobra.hr/#/> (10. 6. 2021.)
- Re-open EU (2021): Povijesni podaci koji se mogu preuzeti, Europska unija, <https://reopen.europa.eu/static/changelog.csv> (11.6.2021.)
- Stožer civilne zaštite Republike Hrvatske (2021): Odluke Stožera civilne zaštite RH za sprečavanje širenja zaraze koronavirusom, <https://civilna-zastita.gov.hr/odluke-stozera-civilne-zastite-rh-za-sprecavanje-sirenja-zaraze-koronavirusom/2304> (10.6.2021.)
- Turistička zajednica Istarske županije (2014): Master plan turizma Istarske županije 2015. – 2025. Istarska županija, Poreč.
- Turistička zajednica Općine Vrsar (2021): Statistika smještajnih jedinica i turistički promet u višegodišnjem nizu, Općina Vrsar.
- UNWTO (2021): Tourism Dashboard, <https://www.unwto.org/international-tourism-and-covid-19> (10.6.2021.)
- Zakon o područjima županija, gradova i općina u Republici Hrvatskoj, Narodne novine 90/192.

SUMMARY

The Municipality of Vrsar is located in Istria county as the southern part of Poreč-Vrsar Littoral micro tourism region. The municipality is one of the top destinations in Croatia by total number of tourist beds, arrivals, and nights. Tourism development is characterized by very high level of tourism intensity and seasonal concentration in the summer months. Intensive tourism development started in the second half of the 20th century, based on natural and anthropogenic attractions. In the last decade, the municipality have had stable growth of tourist arrivals and nights.

The main objective of this research was to analyse the state of tourism in the conditions of the COVID-19 disease pandemic on the example of a selected municipality with high values of tourism intensity. The secondary objective was to predict development prospects and potential tourism trends in the post-pandemic period. Several methods and techniques were applied in this research. The first stage of this research included published professional and scientific papers and other publications about the relationship between tourism and crisis were analysed. In the second stage, statistical indicators of tourism of the Municipality of Vrsar were analysed and processed in a multi-annual series from 2012 to 2018 and monthly for 2019 and 2020. Data on the number of tourist beds in commercial accommodation facilities, the number of domestic and foreign tourist arrivals and overnight stays in commercial and non-commercial accommodation facilities and data on tourist arrivals and overnight stays by country of residence were used. Simultaneously, a complex method of field research and participatory observation was applied, additionally monitored by visual research methods and techniques. In the final part of the research, a standardized semi-structured interview was applied with the director of the Tourist Board of the Municipality of Vrsar.

As a typical seasonal destination, the supply of tourist beds in Vrsar is concentrated in the summer months, including the pandemic year 2020. The structure of tourist accommodation capacities indicates strong domination of the camping places and beds in the mobile homes. Comparing the arrivals and overnight stays of tourists by months in commercial accommodation capacities in 2019 and 2020, it was determined that the number of total arrivals in 2020 decreased by 59.5%, arrivals from abroad by 60.0%, and arrivals of domestic guests by 41.4%. Similarly, the total number of overnight stays in commercial accommodation in 2020 decreased by 56.4%, overnight stays of foreign tourists by 56.8%, and domestic by 35.2%. The total number of tourist arrivals non-commercial accommodation decreased by 10.1%, the arrivals of foreign nationals in 2020 decreased by 12.1%, while the number of domestic arrivals increased by 12%. The total overnight stays of non-commercial accommodation users decreased by 23.4%, foreign stays by 23.9%, and overnight stays of domestic tourists in cottages decreased by 21%. The relaxation of epidemiological measures in the summer of 2020 was strictly correlated with a higher number of visits to non-commercial accommodation in July compared to the same month in 2019. The advantages of favourable geographical location to the tourist-generating regions, directly reflected on the identical national structure of tourists in commercial and non-commercial accommodation in the period before and during the pandemic.

The conclusions from the interview indicate that the trends in the tourism development in the post-pandemic era will follow similar patterns as before the pandemic. Innovations in the tourist supply, including the affirmation of special interest tourism, would increase the number of arrivals and overnight stays in the municipality up to 10%.

Nikola Vojnović

Fakultet ekonomije i turizma "Dr. Mijo Mirković", Preradovićeva 1/1, Pula

Faculty of Economics and Tourism "Dr. Mijo Mirković", Preradovićeva 1/1, Pula

nvojnov@unipu.hr